

épületet ismét lefényképezett, amelyeket a béke idején már megörökített. A változások az esetek többségében magukért beszéltek!

Az eddig elmondottakkal nem szerettem volna senkinek a kedvét elvenni a Diebold anyag feldolgozásától. Sőt, meggyőződésem, hogy csodálatos munka vár arra, aki elvégzi a szerző hagyatékának feldolgozását. Az ilyen munkák egyik tanulsága ugyanis éppen az, hogy a sok-sok bizonytalansági tényező ellenére a dolgok valahogy mindig a helyükre kerülnek. Az építészeti képeket az építészek fogják birtokba venni, a városképeket a történészek, a néprajzi képeket a néprajzosok. És akkor még nem beszéltünk a színes fotóiról és a tudományos mikrofényképeiről, amelyeknek Diebold külön-külön is a specialistája volt. Interjú tudtommal nem készült vele, de az egyik méltatója azt írja róla, hogy nem volt annyira versenyző alkat, mint a társai. Tekintsük ezt egy újabb eldöntendő kérdésnek, és egy újabb inspirációnak ahhoz, hogy képeivel foglalkozzunk.

2006. LX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 198SOPRONI ARCOK / Cs. Plank Ibolya: Diebold Károly (1896-1969) Kiállítás, HAP Galéria, 2005. január 31.* / Irodalom

Irodalom

Soproni Képeskönyv. I. kötet. Sopron, 1932.

Sopron Belvárosa. Sopron, 1932.

30 éves Jubiláris Művészi Fényképkiállítás. Sopron, 1936.

Csatkai Endre – Dercsényi Dezső (szerk.): Sopron és környéke műemlékei. Budapest, 1953.

Diebold Károly: A mikrofényképezés alapismerete. In: Fotó, 1959. 146–148.

Az Erdőmérnöki Főiskola Fotólaboratóriumának színesfénykép kiállítása a festőteremben. In: Klny. az Erdészettudományi Közlemények 1961. évi 1. számából. 25–27.

Lóránt Ödön: Diebold Károly (1896–1969). In: SSz. 24 (1970) 93–95.

Diebold Károly (1896–1969). A magyar fotográfia mesterei. In: Fotó 1972/8.

Környei Attila: A Liszt Ferenc Múzeum Diebold Károly emlékkiállítása. In: SSz. 26 (1972) 370–371.

Hárs József: Diebold Károly fotókiállítása. (1994. július 1–24.) In: SSz. 49 (1995) 163–165.

2006. LX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 217SOPRONI KÖNYVESPOLC

217 SOPRONI KÖNYVESPOLC

2006. LX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM / 217SOPRONI KÖNYVESPOLC / Szála Erzsébet: Németh Ildikó: Sopron középokú és középszintű iskolái a 19. században. Sopron, 2005.

Szála Erzsébet: Németh Ildikó: Sopron középokú és középszintű iskolái a 19.

században. Sopron, 2005.

Új sorozatot indított a Soproni Levéltár. Rangos kiadványai között mostantól ott szerepelnek a soproni vonatkozású doktori disszertációk kiadásai is. Régi hagyományt elevenít fel ily módon a levéltár, hiszen régen is megszokott és elvárt volt, hogy a doktori disszertációkat nyomtatásban is megjelentessék, és Sopron az elmúlt évszázadokban is mecénásként támogatta a városból származó diákok munkáinak publikálását. Mennyivel szegényebb lenne művelődéstörténetünk, helytörténetünk, ha nem adták volna ki a doktori munkákat az előző századokban! Dicséretes, hogy a Dissertationes Sopronienses nem csak nemes szándék maradt, hanem a sorozatszerkesztők, Turbuly Éva és Dominkovits Péter ötletét szinte azonnal a tett is követte. Szűkös források állnak a levéltárak rendelkezésére, ám a város önkormányzatának hatékony támogatásával megvalósíthatóvá vált az elképzelés.

Németh Ildikó könyve a soproni iskolatörténet egy századát, „a hosszú 19. századot” fogja át. Az 1777-ben kiadott Ratio Educationis-tól – amely az egész 19. századi oktatási rendszerünk alapja volt – 1921-ig tárgyalja a soproni középfokú iskolázás történetét. Helyesen járt el a szerző a korszakhatárok megjelölésénél, mert Sopron történetében valóban az 1921. évi népszavazás volt a döntő a soproni iskolák életére vonatkozóan is, hiszen „...az elcsatolásokkal iskolai vonzáskörzetének javarészt elveszítette a város.”

A könyv bevezetőjében a szerző megfogalmazza kutatásának célját: „...kettős célom volt: egyfelől a nagyközönség által is haszonnal forgatható, tudományos értékű iskolatörténeti összefoglalást és a további kutatásokat megkönnyítő adattárat kívántam összeállítani, másfelől elsősorban intézmény- és szervezettörténeti megközelítésből kívántam a soproni középfokú és középszintű iskolák fejlődésének egyik nagy korszakát áttekinteni és bemutatni.”

A címben szereplő iskolatípusok magyarázatára is kitér a könyv előszava. „A ... középfokú és középszintű iskola fogalma a szakirodalomban sem pontosan tisztázott ... középszintű iskolának nevezzük azokat az általánosan képző oktatási-nevelési intézményeket, melyek az iskolarendszer alsó és felső szintje között helyezkednek el, és általában a felső szintű tanulmányokra képesítenek, mint például a gimnázium és reáliskola. ... A középfokú iskola – mint például a polgári vagy a felsőbb leányiskola – abban különbözik a fentiektől, hogy bár az alapfokú iskolára épül, nem teszi lehetővé a továbbtanulást felsőfokon, innen csak középszintű szakképzést adó iskolákba (például a tanítóképzőbe) léphetnek tovább a tanulók.”

Az előszóban ad magyarázatot a szerző a szerkesztés elveire is, és a későbbiekben az olvasó maga is meggyőződhet róla, hogy a könyv szerkezetileg jól felépített. Két 218 nagy részből áll ez a – most már nyomtatásban is megjelent – disszertáció. Első része a középfokú és középszintű iskolahálózat kiépülését mutatja be. Az első harminc oldalon általános neveléstörténeti áttekintést kapunk a hosszú 19. századról. Németh Ildikó szól a legfontosabb törvényekről és rendeletekről, amelyek a hazai oktatás kereteit kijelölték. A tanítás nyelvéről, a tantervekről és a tananyagról valamint a középiskolai rendtartásokról is összefoglalja a legfontosabb tudnivalókat. A következő kisebb egység Sopron középszintű és középfokú iskolahálózatának kiépüléséről szól. Ezen belül bemutatja a város gazdasági, politikai és társadalmi fejlődésének fő vonásait, s közli a városi társadalom legfontosabb mutatószámait, azaz a lakosság honosság szerinti, felekezeti, nyelvi és foglalkozás szerinti megoszlását. Külön alfejezetet szán a szerző Sopron kulturális életének rövid bemutatására. Az irodalmi és színházi élet, a képző- és zeneművészet, a műpártolás, valamint az intézmények és egyesületek tömör, rövid összefoglalását olvashatjuk. A dolgozat központi témája adja a könyv legnagyobb fejezetét, egységét. A középszintű és középfokú iskolahálózat kiépítését és intézményeit iskolatípusonként mutatja be: a gimnáziumok, a reáliskolák, az ipari és kereskedelmi szakoktatás illetve a tanítóképzés intézményei, a

polgári iskolák és a nevelőintézetek áttekintésével. Leírását gazdag képanyag illusztrálja.

A kötet második nagy szerkezeti egysége az igen hasznos adattár, azaz az egyes iskolákra vonatkozó történeti-bibliográfiai adatok iskolatípusok szerinti felsorolása. Nem csak az intézményekre vonatkozó alapvető adatokat gyűjtötte össze a disszertáció írója (a fenntartóra, a felügyeleti szerve és az iskolaépületre vonatkozó adatok és az iskolaigazgatók névsora), hanem felsorolja iskolánként a kutatás alapjául szolgáló iskolai értesítőket, az azokban található tanulmányokat. Az Adattárban közli a szerző a jelesebb középiskolai tanárok (mintegy 50 személy) életrajzát. Itt találjuk a jeles egyháztörténészek, teológiai professzorok életútjának bemutatását is, mint pl. Payr Sándor, Pollák Miksa, Müllner Máttyás vagy a Laehne család tanárait.

Különös értéke a disszertációnak, hogy rendkívül széles körű és alapos levéltári kutatásra támaszkodik. Az elsődleges források gondos és alapos összegyűjtése és értő módon való felhasználása, a tényanyag közreadása avatott levéltárosra és kutatóra vall.

A kötet anyagát különféle jegyzékek egészítik ki. Irodalomjegyzéke impozáns. A szerző munkájának megírásához felhasználta mindazokat a releváns, a soproni oktatás történetével kapcsolatos szakirodalmi forrásokat, amelyek a téma kutatói számára nélkülözhetetlenek. Nem csak az átfogó neveléstörténeti szakirodalomra támaszkodott, mint pl. Fináczy Ernő, Felkai László, Mészáros István vagy Mann Miklós művei, hanem a helytörténetírás alapvető forrásait is figyelembe vette, jelesül, Csatkai Endre, Házi Jenő, Heimler Károly vagy Thirring Gusztáv munkáit. Az önálló köteteken túl a Soproni Szemlében a folyóirat 1937-es indulása óta megjelent valamennyi, a tárgyra vonatkozó tanulmányt áttekintette, felhasználta, csakúgy, mint az iskolai értesítőket, az iskolai rendtartásokat, schematismusokat. Megtalálható még a kötetben a forrásjegyzék, az illusztrációk jegyzéke, a rövidítésjegyzék, a névmutató és a térképek jegyzéke is, megkönnyítve a tájékozódást, a tanulmány tartalmában való eligazodást.

Hiánypótló mű Németh Ildikó könyve, mert Sopron oktatásának történetéből ugyan számos tanulmány és cikk látott már napvilágot, átfogó művel azonban még 219adósak a helytörténészeink, levéltárosaink. Sopron iskolaváros, s méltán büszke a magyar művelődésben, a hazai iskolázásban betöltött szerepére. Ezért egy átfogó oktatás- és neveléstörténeti monográfia első lépéseként üdvözölhetjük Németh Ildikó jól szerkesztett, és gördülékeny, szép stílusban megírt munkáját,

A könyv formátuma, tipográfiája, képanyaga Klausz Andi és Gosztom András munkáját dicsérik. A kötetet 50 kép és négy térkép illusztrálja, amelyek a Soproni Levéltár képeslap- és fényképgyűjteményének darabjai.

A könyv bevezetőjében megfogalmazott célokat maradéktalanul teljesíti Németh Ildikó könyve: tudományos értékű, ám a nagyközönség által is haszonnal forgatható iskolatörténeti összefoglalást készített, amely egyúttal adattárával a további kutatásoknak is alapjául szolgálhat.
